

Yurt Dışında Türkçe Dersi Gören Öğrencilerin Derse İlişkin Memnuniyet Düzeyleri*

Erdal ÖZCAN**
Gökmen BOZTILKI***
Bekir İNCE****

Öz

Bu araştırmanın amacı, yurt dışında öğrenim gören ve buldukları ülkede Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam eden iki dilli Türk öğrencilerin, dersin yapıldığı yerin fiziksel imkânları, ders kapsamında sağlanan olanaklar, ders veren öğretmenlerin nitelikleri, ders araç gereçlerinin taşıdıkları özellikler gibi derse ilişkin bazı koşullara ilişkin duydukları memnuniyet düzeyini ortaya koymaktır. Bu derslerin çok geniş bir coğrafyada yapılıyor olması bütün öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçebilmeyi zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte Fransa/Paris eğitim müşavirliği bünyesinde verilmekte olan derslerin hemen hemen benzer koşullarla sürdürülüyor olması özellikle Batı Avrupa coğrafyasında öğrenim gören öğrencilerin derse ilişkin düşünce ve gözlemlerini ortaya koymasından anlamlıdır. Bu bağlamda çalışmanın evreni yurt dışında anadili derslerine devam eden iki dilli Türk öğrencileri, örnekleme ise Fransa/Paris Eğitim Müşavirliğine bağlı 12 okulda öğrenim gören 4-5 ve 6-7. sınıf Türk öğrencileridir. Araştırma sonunda öğrencilerin derse ilişkin genel memnuniyet düzeylerinin orta derecede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaşa bağlı seviye arttıkça memnuniyet düzeylerinde anlamlı bir düşme olduğu da gözlenmektedir.

Anahtar sözcükler: Batı Avrupa-Anadili Eğitimi-İki Dillilik-Öğrenci Memnuniyeti

* Bu Çalışma 2011'de Gazi Üniversitesi, "I. Uluslararası Türkçe Eğitimi Öğretimi Sempozyumu"nda sözlü olarak sunulan aynı adlı bildirinin genişletilmiş ve değiştirilmiş halidir.

** Öğrt. Gör. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Hendek-Sakarya eozcan@sakarya.edu.tr

*** Dr. İstanbul Anadolu Lisesi, Kadıköy-İstanbul, gokmenboztilki@yahoo.com

****Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Hendek-Sakarya, bince@sakarya.edu.tr

The Satisfaction Levels of the Turkish Students Living Abroad About The Turkish And Turkish Culture Lesson

Abstract

The purpose of this research is to determine the satisfaction level of the bilingual Turkish students, living abroad and attending to the Turkish and Turkish culture course, about some conditions such as the physical facilities of the place of the course, the amenities provided in the course, the qualifications of the teachers, the quality of the course materials. Due to the fact that the courses are held in a wide area, it is hard to measure the satisfaction level of all students attending to this course. However, the fact that the lessons by France / Paris education Counsellor which are being taught in more or less the same conditions is meaningful especially for the students that are educated in Western Europe as they display their views and observations related to the lesson. In this context, the universe of the study is the Bilingual Turkish students living abroad and attending to the native language courses, the sample of the study is the 4.-5. and 6.-7. grade Turkish students attending to the 12 schools which are affiliated to the France / Paris education Counsellor. The results of the reveal that students eventually reached a moderate level of overall satisfaction for the course. In addition, as age-related levels increase, it is observed that there is a significant decrease about satisfaction levels.

Key Words: Native Language, Western Europe, Bilingualism, Student Satisfaction

Giriş

Alfred de Vigny “*Hiçbir insana rastlamadım ki onda öğrenilecek bir şey olmasın*” der. Hiç şüphesiz eğitim planlayıcılarının ve eğitim faaliyetlerini yürütenlerin eğitimin bütün paydaşlarından öğreneceği ve bu sayede eğitim sürecine ve kalitesine olumlu katkılarda bulunabileceği çok sayıda şey vardır. “*Kalite*” son yıllarda eğitimde sıkça dile getirilmeye başlanan kavramların başında gelmektedir. Eğitimin niteliği konusunda paydaşların tümünün duyduğu memnuniyetle özdeşleşen kalite kavramı, paydaşlar arasında hizmet alan konumundaki velileri ve öğrencileri, doğal olarak, öncelikli görmektedir. Srikanthan ve Dalrymple, kalite kavramının “*Kalite, müşterinin istediğidir*” biçiminde tanımlanmaya başlanmasından bu yana, eğitim vericilerin, hizmetlerinin ve ürünlerinin alıcısı konumundaki grupları daha çok dikkate alır duruma geldiğini söyler (Srikanthan ve Dalrymple, 2002’den akt. Ekinci ve Burgaz, 2007:120). Öte yandan çağımızda yaşanmakta olan hızlı küreselleşme süreci, ülkelerin başta kültür ve eğitim alanlarında yüksek rekabet gücüne ulaşmalarını da mecbur kılmaktadır. Küreselleşme sürecine bağlı olarak yaşanan kültürlerarası etkileşimin getirdiği bazı olumsuz gelişmelerden, zayıf kültürlerin uğradığı erozyonun tesirlerinden en az etkilenmenin yolu kültüre, eğitime daha fazla önem vermek ve kişi beklentilerinden de hareketle bu alanlarda gösterilen faaliyetlerin kalitesini artırmaktan geçmektedir.

Bugün yurt dışında yaşayan yurttaşlarımızın sayısı 4 milyon civarındadır. Dolayısıyla MEB’den hizmet alan konumundaki öğrencilerin büyük bir kısmını anavatandan uzakta yaşamakta olan göçmen Türk çocukları oluşturmaktadır. Batı Avrupa’da yaşayan yurttaşlarımızın ana dili dersleri ise, buldukları ülke şartlarında ya mevcuttaki Türk dernekleri çatısı altında ya da öğrencilerimizin oradaki öğrenim gördükleri okulların bünyesinde verilmektedir. İlgili ülkelerin bu derse ilişkin birtakım olumsuz tavırlar takındıkları bilinen bir gerçektir. Bu durum, birçok çalışmada da dile getirilmektedir (İnce, 2011; Akıncı, 2007; Yağmur, 2010; Canatan, 2007; Ahmet, 2005; Kulaksızoğlu, 2008). Alanla ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarını incelediğimizde yurt dışındaki Türk çocuklarına verilmekte olan ana dili dersleri dışarıdan bakıldığında planlı bir organizasyon görüntüsü çizmekle birlikte, ilgili ülkelerin takındıkları olumsuz tavırlar, güdülen ana dili eğitimi politikamızdan kaynaklı hatalar gibi nedenlerle gerek düzenlenmesi bakımından gerek işleyişi bakımından içinde birtakım sorunları barındırdıkları görülmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın temel problemi dersin işleyişine ilişkin yaşanan zorluk ve sıkıntılara öğrencilerin gözü ile bir yansıtım tutmak ve dersin kalitesini artırma adına öğrenci memnuniyetini ortaya koymaktır.

Kavramsal çerçeve

Türk eğitim sisteminde 2005 yılından itibaren öğrenci merkezli bir yaklaşım olan yapılandırmacılığın temele alınması, öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin tümü hakkındaki düşüncelerini eskisine oranla daha da

önemli kılmıştır. Farklı bir sosyo-kültürel yapının içinde yürütülen yurt dışındaki ana dili dersleri söz konusu olduğunda ve bu derslerin öğrenciye sadece dilini değil bağlı olduğu kültürel değerleri de aktarma görevi üstlendiği göz önünde bulundurulduğunda söz konusu dersin kalitesi, irdelenmesi ve gözlenmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitimin temel unsurları arasında öğretmenler, eğitim yöneticileri, veliler ve öğretmenler bulunmaktadır. Ancak Ertürk'e göre bu unsurlar arasında en önemli olanı ne öğretmenler ne yöneticiler ne de velilerdir. En önemli unsur öğrencilerdir (Ertürk, 1975). Güven'e göre de, Ertürk gibi, çağdaş eğitim anlayışının en önemli unsuru öğrencilerdir (Güven, 2007: 1). Ertürk, öğretim programlarının gözden geçirilip sürekli geliştirmeye uğramaları gerektiğini söylemekte ve bu geliştirme karar çalışmalarına ilgili uzmanların, öğretmenlerin ve yöneticilerin katılmaması durumunda okullarımızdaki eğitim-öğretim uygulamalarının çağdışı kalmasının kaçınılmaz olacağını söylemektedir.

Öte yandan hızla küreselleşen dünyada güçlü kültürlerin zayıf kültürler üzerinde oluşturduğu aşındırıcı etki, ülkeleri eğitim-öğretim faaliyetlerini yeniden gözden geçirmeye zorlamaktadır. Dil ile kültür arasında var olan sıkı bağ, ana dilinin kültürel mirası yeni nesillere aktarma ve böylelikle toplumu ortak inançlar, değerler ve fikirler paydasında birleştirebilme gücü, eğitimi, özellikle de ana dili eğitimini giderek daha da önemli bir noktaya taşımaktadır. Bu durum ise eğitim planlayıcılarını ve yöneticilerini verilen eğitimin amacı, verilmekte olan eğitime ilişkin sunulan alt yapı şartları, ders araç gereçlerinin taşımak zorunda oldukları nitelikler, ders görenlerde izlenmesi gereken başat özellikler gibi eğitim öğretime ilişkin temel unsurlar bakımından yeniden değerlendirmede bulunmaya ve eğitim-öğretim faaliyetlerini çağa uygun bir anlayışla yeniden şekillendirmeye zorlamaktadır. Eğitim-öğretim ortamının oluşturulmasında çok farklı özelliklere, deneyimlere ve beklentilere sahip olan öğrencilerin ihtiyaçları iyi belirlenmeli ve bu belirlemede de öğrencilerin ilgi ve istekleri ön planda tutulmalıdır. Dolayısıyla öğrencileri derse güdüleyebilmek, derse karşı olumlu tutum takınmalarını sağlayabilmek ancak öğrencilerin derse karşı duydukları memnuniyet düzeyini yüksek tutmakla mümkündür. Dersin yapıldığı yerden, dersin işleniş şeklinden, derste kullanılan araç-gereçlerin niteliğinden ve çeşitliliğinden, öğretmenin öğrenciye yaklaşımından memnun olmayan öğrencilerin başarılı olması dolayısıyla dersin amaçlarına ulaşması beklenemez. Bu sebeptendir ki son zamanlarda sıkça dile getirilmeye başlanan "etkili okul" kavramı sadece öğrenci başarısını değil, aynı zamanda öğrencinin eğitim yaşamı kalitesini ve eğitim yaşamından duyduğu memnuniyeti artırmayı da hedeflemektedir (Kayıkçı ve Sayın 2010).

Okullardaki eğitimin niteliğini artırabilmek için yapılan araştırmaların "etkili okul" kavramını ortaya koyduğunu dile getiren Kazancıoğlu; etkili okulun çok boyutlu bir kavram olduğunu belirtmekte ve etkili okulun nitelikleri arasında okul-aile-çevre işbirliğini ve öğrenenin okul ve karar sürecine katılımını ilk sırada saymaktadır (Çubukçu ve Girmen'den akt. Kazancıoğlu,

2008:43). Kazancıoğlu'nun etkili okula ilişkin vurgu yaptığı bir diğer önemli husus ise etkili okul kavramının daha fazla kaynağa sahip olma anlamına gelmediği aksine mevcut kaynaklarla daha iyi sonuçlara ulaşmayı ifade ettiğidir. Etkili okullar, öğrencilerinin başarısı için uygun fiziksel ortamları yaratır, öğretim araç-gereçlerini ve okulun tüm kaynaklarını, etkili biçimde kullanır ve öğrencilerinin, bilişsel olduğu kadar duyuşsal açıdan da gelişmelerine imkân tanır (Kazancıoğlu,2008:43-44).

Şişman'a göre etkili okullardaki öğrenciler “ne”, “niçin” ve “nasıl” sorularına yanıt ararlar (Şişman, 1996:14) ve okul yaşamını iyileştirme konusunda isteklidirler (Kazancıoğlu, 2008:44).

Öte yandan son dönemde sıkça dillendirilen bir diğer kavram ise kalite kavramıdır. Burgaz ve Ekinci, birçok alanda süregiden rekabette önemli bir unsur hâline gelen kalite kavramı“Kalite, müşterinin istediğidir” biçiminde tanımlanmaya başlandığından bu yana eğitim sağlayıcıların hizmetlerinin ve ürünlerinin alıcısı ya da yararlanıcısı konumunda olan grupları daha çok dikkate alır duruma geldiklerini söyleyerek öğrenci memnuniyetinin verilen eğitimin kalitesi açısından ne denli önemli olduğunun altını çizmektedir (Srikanthan ve Dalrymple akt.Ekinci ve Burgaz, 2007: 120). Burgaz ve Ekinci'ye göre eğitim süreci çok boyutlu bir süreçtir bu nedenle de bütün boyutları ile saptanmalıdır (Dolmans, 2003; Kuh ve Hu, 2001; Endo ve Harpel, 1982; Thompson, 2001; Kuh, 1995 'den akt. Ekinci ve Burgaz, 2007:121):

“Eğitim süreci, sadece sınıftaki akademik öğretimle sınırlı olmayan bunun dışında sınıf dışı öğrenci-öğretim elemanı ilişkilerini, eğitim programını ve öğretim elemanının akademik danışmanlığını ve rehberliğini de içeren bir süreçtir. Bu nedenle öğrencilerin eğitim sürecine ilişkin görüşlerini saptama tüm bu boyutları kapsmalıdır (Dolmans ve diğer., 2003:212). Öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki sınıf-içi ve sınıf-dışı ilişkiler öğrenci üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Kuh ve Hu, 2001:311). Öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki sınıf-dışı ilişkiler, öğrencilerin kişisel, sosyal ve entelektüel gelişimi (Endo ve Harpel, 1982:118), derslerdeki akademik başarıları (Thompson,2001:37), öğrencilerin kendilerine ilişkin algıları, özgüvenleri ve kendilerini değerli bulmaları (Kuh, 1995:125) gibi konularda önemli bir rol oynamaktadır.”

Başka bir deyişle, bu derslerde öğrenci memnuniyetini sağlamak, artırmak hem öğrencilerin başarıya ulaşmalarında hem derste ulaşılması hedeflenen amaçlara varabilmede çok etkili olabilecek bir etmendir. Söz konusu dersler yurt dışında, başka bir ülke denetiminde verilen dersler olduğundan MEB, derslerin planlanmasında ve yürütülmesinde öğrenci memnuniyetini ve etkili okul imkânlarını sağlamak için ayrıca bir çaba ve yapılanma içinde olmalıdır.

Bu çalışmanın amacı, başta derste kullanılan araç ve gereçler, öğrenim gördükleri okulların fiziki şartları, Türkçe dersinin planlanması ve öğretmen tarafından uygulanması olmak üzere Türkçe derslerine devam etmekte olan

yurt dışındaki Türk çocuklarının içinde buldukları eğitim-öğretim ortamına ilişkin memnuniyet düzeylerini tespit etmektir.

Yöntem

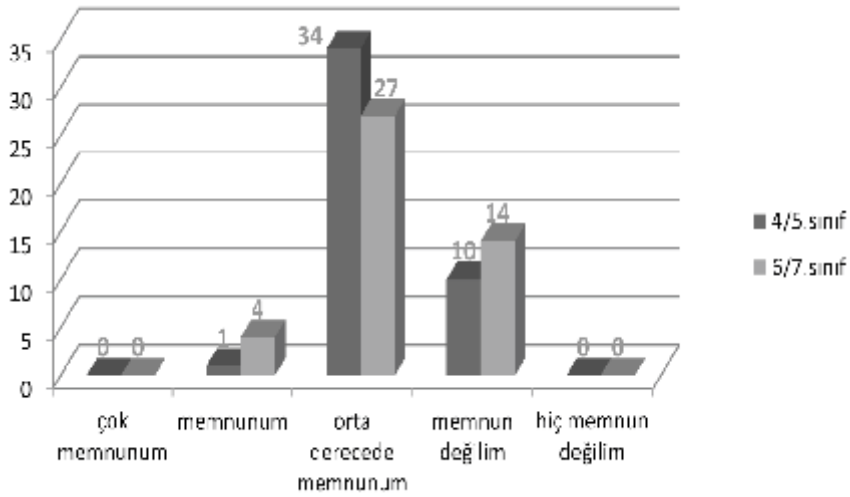
Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışma niteliğindedir. Çalışma evrenini yurt dışında Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam eden iki dilli Türk öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise, T.C. Paris Başkonsolosluğu yetki alanı içinde Yvelines, Marne la Vallé ve Val d'Oise bölgelerindeki 12 ayrı komünde 5 öğretmenin verdiği Türkçe derslerine devam etmekte olan 45'i 4.-5.sınıf öğrencisi ve 45'i 6.-7.sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 90 öğrenciden oluşmaktadır. Yurt dışındaki Türkçe dersleri birleştirilmiş sınıf uygulaması kapsamında verildiğinden öğrenciler, 4.-5.sınıflar ve 6.-7.sınıflar olmak üzere iki ayrı grup arasından seçilmiştir. Çalışma kapsamında, öğrencilerin ders araç-gereçlerine, Fransız ve Türk idarecilerin derse karşı tutumlarına, dersin yapıldığı yerin fiziki şartlarına, öğretmenlerin dersi işleyiş şekillerine ve ders kapsamında yapılan her türlü sosyal- kültürel faaliyet ve gezilere ilişkin memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla Likert modelinde 55 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket önce konu uzmanları tarafından incelenmiş sonrasında bir ön deneme yapılarak güvenilirliği düşük çıkan 6 soru anketten çıkarılmış ve anket 49 madde ile sınırlandırılmıştır. Öğrencilerden her madde için çok memnunum, memnunum, orta derecede memnunum, memnun değilim ve hiç memnun değilim seçeneklerinden birisini işaretlemeleri istenmiş ve öğrencilerin verdikleri cevaplar 1 ile 5 arasında değerlerle puanlandırılarak her madde için ortalama bir puan elde edilmiştir. 5 seçenekli ve 4 aralıklı anket için $4/5=0.80$ fark aralığı değeri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlardan hareketle öğrencilerin memnuniyet düzeyleri SPSS istatistik programında yüzde ve frekans dağılımları ile ayrıca çözümlenmiştir.

Bulgular

Çalışmanın güvenilir olup olmadığına ilişkin SPSS 16.0 programı kullanılarak yapılan değerlendirmede Cronbach Alfa değeri 0,66 çıkmıştır. Bu değer çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular 4-5.sınıf öğrencileri ve 6-7.sınıf öğrencileri için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve iki grup arasında bir fark olup olmadığı karşılaştırmalı olarak ayrıca incelenmiştir. Çalışmanın 4-5.sınıflarla yapılan bölümünden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin verilmekte olan anadili dersleri ile ilgili memnuniyet düzeylerinin orta derecede olduğunu göstermektedir ($x=3,13$). Aynı şekilde 6.-7.sınıf öğrencilerinin de verilmekte olan ana dili dersine ilişkin memnuniyet düzeyleri orta seviyede çıkmıştır ($=2.83$). Bununla birlikte sınıf-

yaş düzeyindeki ilerleme ile birlikte memnuniyet düzeylerinde anlamlı bir düşüş görülmektedir. Nitekim 4-5.sınıfların ve 6-7.sınıfların derse ilişkin memnuniyet düzeyleri arasındaki değişim grafiği incelendiğinde, yaş/sınıf seviyesi ilerledikçe dersten *orta derecede memnun* olan öğrencilerin oranında %20,9'luk bir düşüş olduğu buna karşılık memnun değilim diyen öğrencilerin oranında ise %40'luk bir artış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte memnun olanların oranında bir artış olduğu gözlenmektedir.

Grafik 1: 4-5.sınıfların ve 6-7.sınıfların derse ilişkin memnuniyet düzeyleri arasındaki değişim grafiği

Grafik incelendiğinde dikkatleri çeken bir diğer nokta ise, Türkçe ve Türk Kültürü derslerinden çok memnun olanlar ile hiç memnun olmayanların frekans değerlerinin sıfır olmasıdır.

Çalışmaya katılan 4.-5.sınıf ve 6.-7.sınıf öğrencilerinin vermiş oldukları cevaplara göre yapılan madde analizi ise, şu şekilde şekillenmiştir:

Tablo 1: Öğrencilerin Hiç Memnun Olmadıkları Durumlar (Ortalama puana göre)

Öğrencilerin Hiç Memnun Olmadıkları Durumlar			
4-5.sınıf	$\bar{x}$ (ort.)	6-7.sınıflar	$\bar{x}$ (ort.)
Kütüphaneye sahip olmama.	1,44	Kütüphaneye sahip olmama.	1,62
Ders bağlamında sağlanan düzen (sıra, masa, oturma düzeni, araç gereçlerin düzeni vs.)	1,62	Ders bağlamında sağlanan düzen (sıra, masa, oturma düzeni, araç gereçlerin düzeni vs.).	1,58
Yapılan sosyal ve kültürel gezilerin sıklığı ve sayısı	1,20	Yapılan sosyal ve kültürel gezilerin sıklığı ve sayısı.	1,51

Metin dışında, çizgi film, film, belgesellere yer verilmemesi (Görsel Unsurlar)	1,27	Metinler dışında film, çizgi film ve belgesellere yer verilmemesi (Görsel Unsurlar)	1,78
Sözlük, resimli sözlük, imla kılavuzu, deyim ve atasözleri sözlüğü temin edilememesi.	1,78	Sınıf donatılarının yeterliliği.	1,67
Eğitim teknolojilerine yer verilmemesi.	1,56	-	
Öğretmenin dersin işleniş sırasında gerektiğinde Fransızca açıklamalara yer vermemesi	1,49	-	
Metinlerin buzdakının iki dili hazırlanmış olmaması.	1,51	-	
Türk idarecilerin dersi zaman zaman da olsa ziyaret etmemesi.	1,71	-	

Öğrencilerin hiç memnun olmadıkları durumlar karşılaştırıldığında ders kapsamında bir kütüphanenin bulunmayışı, sınıfta sağlanan düzen, yeterince sosyal ve kültürel gezi yapılmaması, metinler dışında film, çizgi film gibi görsel unsurlar içeren ders araç gereçlerine yer verilmemesi her iki sınıf düzeyinde öğrencilerin hiç memnun olmadıkları durumlar olarak gözükmektedir. Oysa Baker'e göre aynı dili konuşanların oluşturduğu topluluğun varlığını bir bütün olarak sürdürmesi ve ana dilinin sürekli olarak her gün konuşulmasına olanak sağlayan bir işin yapılması ana dilinin korunması açısından önemli bir etkidir (Baker, Akt. İnce, 2011:60). Öğrencilerle çok miktarda ve nitelikli sosyal-kültürel geziler yapılması Baker'in dediği türden bir bütünlüğün sağlanması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca elde edilen bir diğer bulgu da, 2009 yılından itibaren okutulmakta olan Türkçe ders kitaplarının iki dilli hazırlanmamış olması, öğretmenlerin derste eğitim teknolojilerine yeterince yer vermemesi (verememesi), ders kapsamında resimli sözlük, sözlük gibi ders araç-gereçlerine kolay ulaşılamaması olmuştur. Yurt dışındaki Türk öğrencilerin ana dillerinde yaşadıkları sorunların temelinde söz dağarcıklarındaki noksanlık gelmektedir. Sözcük dağarcığını artırma yöntemlerinden biri ise sözlük kullanma alışkanlığının kazandırılmasıdır (Demir, 2006, 222).

Tablo 2: Öğrencilerin Memnun Olmadıkları Durumlar (Ortalama puana göre)

Öğrencilerin Memnun Olmadıkları Durumlar			
4-5.sınıf	$\bar{x}$ (ort.)	6-7.sınıflar	$\bar{x}$ (ort.)
İki dilli hikâye karikatür ve şiirlere yer verilmesi.	1,98	İki dilli hikâye, şiir ve karikatürlere yer verilmemesi.	2,02
Diğer öğrencilerin derse karşı alıcılıklarının tutum (yaramazlık, dikkatsizlik, araç gereç getirmeme).	2,33	Diğer öğrencilerin derse karşı takındıkları tutum (yaramazlık, dikkatsizlik, araç gereç getirmeme).	1,96
Bütün sınıf ve seviyelerin bir arada okutulması.	2,47	Bütün sınıf ve seviyelerin bir arada okutulması.	2,16
Derisin bağlayıcılığı (geçme-kalma) olmaması.	2,31	Derste geçme – kalma alınması	2,26
Derste araç gereçlere yeterince yer verilmesi (harita, bayrak, fotoğraf vb.)	2,49	Derste devam eden öğrenci sayısının azlığı.	2,38
Konuların Fransız okulundaki konulara paralel olmaması.	2,22	Konuların Fransız okullarındakiyle paralel alınması	2,32
Sınıf donanımlarının yeterliliği (bilgisayar, yunsa, tepegöz vb.)	2,18	Öğretmenin Fransızca açık ama yapmaması	1,98
Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerde görev aldıklarında ödüllendirilmemesi.	1,98	Devam zorunluluğu olmaması	2,13
Fransız öğretmeni ve icatçılarının akındığı yanı.	2,16	Metinlerin iki dilli hazırlanmış olmaması.	2,42
Sosyal faaliyet sıklığı (tiyatro, şiir gecesi vb.)	2,13	Sözlük, imla kılavuzu , deyim ve atasözli sözlüklerin temin edilmemesi.	2,06
.		İki dilli çizgi filmlere yer verilmemesi.	2,27
.		Türk idarecilerinin dersi ziyareti etmemesi	1,88
.		Eğitim teknolojilerine yer verilmemesi	2,00

Öğrencilerin memnun olmadıkları durumlar incelendiğinde ders kapsamında Türkçe dersinde iki dilli hikâye, şiir ve karikatürlere yer verilmemesinin, derse katılan öğrencilerin derse karşı takındıkları tutumun, ve dersi alan öğrencilerin derste gösterdikleri performansın sene sonunda değerlendirilmemiş olmasının her iki öğrenci grubu tarafından memnuniyetsizlikle karşılandığı görülmektedir. Oysa Türkçe derslerinde zaman zaman iki dille hazırlanmış metinlere yer verilmesi öğrencilerin derse daha çok güdülenmesine yardımcı olacak bir etkidir (İnce, 2011).

Eğitim teknolojilerine yer verilme düzeyinin de öğrenciler açısından memnuniyetsizlik yaratan bir durum olduğu gözükmemektedir. Görsel ve işitsel araçlar, hem yazılı, hem sözlü anlatımda öğrencilerin güdülenmesini artıracak ders araç gereçlerinden olması bir yana, iki dilli öğrencilerin sınırlı kavram dünyaları ve yetersiz sözcük dağarcıkları nedeniyle güçlük yaşadıkları, okuduklarını, izlediklerini, dinlediklerini anlama kabiliyetine önemli katkı sağlayacak bir boyuta da sahiptir (İnce, 2011:257).

Tablo 3: Öğrencilerin Orta Derecede Memnun Oldukları Durumlar (Ortalama puana göre)

Öğrencilerin Orta Derecede Memnun Oldukları Durumlar			
4-5.sınıf	$\bar{X}$ (ort.)	6-7.sınıflar	$\bar{X}$ (ort.)
Derslerin entegre yapılmaması.	2,82	Dersin entegre yapılmaması.	3,10
Disiplin sağlanması.	2,91	Derste disiplin sağlanması.	2,67
Dersin yıl içinde başlama ve bitiş tarihleri.	3,20	Dersin yıl içinde başlama ve sona erme zaman arı.	2,71
Sınavların sıklığı.	3,38	Yapılan sınavların sıklığı.	3,16
Metinlerin öğrenci seviyesine uygunluğu.	2,91	Metinlerin öğrenci seviyesine uygunluğu.	3,27
Metinlerin ve kitapların ilgi çekici olması.	3,00	Kitaplardaki metinlerin ilgi çekici olması.	3,40
Öğrencilerin gösterdiği çabanın takdir edilmesi.	3,40	Öğrencinin gösterdiği çabanın takdir edilmesi	3,38
Derse ayrılan haftalık süre.	4,27	Ailelerin takındığı tutum.	3,24
Devam zorunluluğu olmaması	3,11	Verilen ödevlerin sıklığı.	2,69
Seçilen metinlerin niteliği.	3,38	Seçilen metinlerin niteliği.	3,33
-		Fiziksel koşullar(ısıtma, havalandırma vb.).	3,40
-		Güvenlik tedbirleri.	2,82
-		Fransız idareci ve öğretmenlerin takındığı tavır	2,69
-		Harita, bavyrak, fotoğraf gibi araç gereçlerin kullanılması.	2,78
-		Tiyatro, şifre gecesi gibi sosyal faaliyetlerin sıklığı.	3,04
-		Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerde aldıkları görevlerin özdeşleştirilmesi	2,73

Her iki gruptaki öğrencilerin ders kapsamında sağlanan disiplinden, derslerin Fransız eğitim sistemi ile entegre olarak işlenmemesinden, dersin yıl içinde Fransız okullarından farklı zamanlarda başlayıp bitmesinden, yapılan sınavların sıklığından, okutulan ders kitaplarının ilgi çekici olmasından ve kitapta yer alan metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmasından orta derecede memnun oldukları gözlenmektedir. Nitekim yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanan ders kitaplarının öğrenci seviyesine uygun olmadığını ve kitaplarda yer alan metinlerin türlerinin öğrencilerin ilgisini çekecek türden metinlerden seçilmediğini ortaya koyan çalışmalar bu durumu destekler niteliktedir (İnce, 2011; Özcan vd.2010; Özcan, 2012).

Tablo 4: Öğrencilerin Memnun Oldukları Durumlar

Öğrencilerin Memnun Oldukları Durumlar			
4-5.sınıf	$\bar{x}$ (ort.)	6-7.sınıflar	$\bar{x}$ (ort.)
Dersin yapıldığı günler.	4,00	Dersin yapıldığı günler.	3,80
Dersin yapıldığı yere ulaşım kolaylığı.	4,09	Ders yapılan yere ulaşım kolaylığı.	4,13
Dersin yapıldığı yerin seçimi.	4,13	Ders yapılan yerin seçimi.	3,71
Öğretmenin derse zamanında gelmesi.	3,58	Öğretmenin derse zamanında gelmesi.	4,11
Dersin yapıldığı yerdeki güvenlik önlemleri.	3,56	Derste zevkli ve eğlenceli konulara yer verilmesi	3,49
Ailelerin takındıkları tutum.	3,80	Kullanılan kitaplar.	3,82
Verilen ödevlerin sıklığı.	3,42	-	
Seçilen metinlerin niteliği.	3,38	-	
Derste işlenen konuların çocukların; dinleme, konuşma, yazma ihtiyaçlarına cevap vermesi.	4,00	-	
Derse devam eden öğrenci sayısının azlığı.	3,44	-	
Ders yapılan yerin fiziki koşulları (Isınma, havalandırma vb.)	3,60	-	
Zevkli ve eğlenceli çalışmalara yer verilmesi	3,53	-	

Her iki gruptaki öğrencilerin memnun oldukları durumlara bakıldığında dersin yapıldığı günlerden, dersin yapıldığı yerden ve bu yere kolay

ulaşılabilmesinden bütün öğrencilerin memnun oldukları görülmektedir. 6.-7.sınıf öğrencilerinin kullanılan kitaplardan memnun olduklarını belirtmesi, kitapla ve kitaptaki metinlerle ilgili daha önce verilen cevaplarla karşılaştırıldığında bir çelişki gibi gözükmemektedir. Ancak bu durum, uzun zamandır bu öğrencilerin Türkçe dersi bağlamında herhangi bir ders kitabı kullanamıyor olmaları ve şu an kullanılmakta olan kitabı da uzun zamandır bekliyor olmaları ile açıklanabilir. Öğrenciler uzun süren bir bekleme sürecinin sonucunda bir kitaba kavuşmuş olmanın heyecanı ile cevap vermiş olabilirler.

Tablo 5: Öğrencilerin Çok Memnun Oldukları Durumlar (Ortalama puana göre)

Öğrencilerin Çok Memnun Oldukları Durumlar			
4-5.sınıf	$\bar{x}$ (ort.)	6-7.sınıflar	$\bar{x}$ (ort.)
Derse ayrılan haftalık süre	4,27	Derste işlenen konuların öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ihtiyaçlarına cevap vermesi.	4,24
Kullanılan kitaplar	4,78	-	

Öğrencilerin çok memnun oldukları durumlara bakıldığında, 4.-5.sınıf öğrencilerinin kullanılan kitaplarla ilgili verdikleri cevap, daha önce kitap ve metinlerle ilgili verilen cevaplarla çelişmekle birlikte 6.-7.sınıf öğrencilerinin bir önceki kategoride kitapla ilgili verdikleri olumlu cevapla örtüşmektedir. 4.-5.sınıf öğrencilerinin kitapla ilgili verdikleri olumlu cevabın sebebi 6.-7.sınıf öğrencilerinininki gibi psikolojik sebepli olabilir. Öte yandan 4.-5.sınıf öğrencileri derse ayrılan süre açısından çok memnun oldukları söylemektedirler. Oysa dersi veren öğretmenlere göre derse ayrılan sürenin yeterli olmadığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (İnce, 2008). Türkçe ve Türk kültürü dersleri haftada bir gün ve iki ders saati gibi çok az bir zamanı kapsamasına rağmen öğrencilerin ders süresini yeterli görmeleri öğrenciler açısından derse olan ilginin yeteri kadar olmadığını ortaya koyar niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre yurt dışında Türkçe dersine giren Türk öğrencilerinin, öğrenim gördükleri derse ilişkin genelde bir memnuniyetsizlik içinde oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin sınıf seviyeleri ile memnuniyetsiz oldukları konular arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Bunda derslerin hemen hemen bütün sınıf

seviyelerinde bir arada yapılıyor olmasının etkisi olabilir. Elde edilen sonuçlara göre yurt dışında yapılmakta olan Türkçe derslerine program, kitap başta olmak üzere birçok açıdan yeniden şekil verilmesi gerektiği söylenebilir. Çalışmanın sonuçlarına göre verilmekte olan Türkçe Derslerinin işleyişine ilişkin şu önerilerde bulunulabilir:

1. Verilmekte olan Türkçe ve Türk kültürü dersleri çağın ve verilmekte olan coğrafyanın gereklerine göre yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenleme sırasında eğitimin temel paydaşlarından olan öğrencilerin ve velilerin de istek ve önerileri dikkate alınmalıdır.

2. Dersin başarıya ulaşması bütün paydaşların amaçlara inanması ile gerçekleşebilir. Hedefler ve kazanımlar ve bu hedeflere ulaşma yolu ile ilgili alınacak her türlü kararda öğrencilerin de aktif yer almasının önünü açmak, başarıya ulaşılmasına yardımcı olacaktır.

3. Bu dersin Türkiye'de yaşayan tek dilli öğrencilere göre değil Avrupa'da yaşayan iki dilli Türk öğrencilere göre düzenlenmesinde fayda vardır. Dolayısıyla başta ders kitapları olmak üzere bütün ders araç gereçlerinin iki dilli öğrencilerin eğitim gereklerine göre düzenlenmesi gerekmektedir.

4. Dersin işlenişi ile ilgili hemen hemen ilk kuşak göçmenler zamanında yapılandırılmış olan sistem, derslerin başladığı 1970'li yıllardan bu yana çok da fazla yenilenmeden devam etmektedir. Ders ile ilgili bütün taraflar (Avrupa Ülkeleri ve Türkiye) yeniden bir araya gelerek yeni işbirliği çalışmaları yapmalı ve dersin işleniş şeklini çağın gereklerine uygun hâle getirmelidir.

W.E.Channing, "Okumasını bilersen, her insanın bir kitap olduğunu görürsün." der. Yurt dışı bağlamında verilmekte olan Türkçe derslerinde başarıyı, verimi, inanılrlığı sağlamak, bu eğitimin sürecine taraf olan her kesimin tıpkı bir kitap gibi ayrı ayrı okunması ve okunanların akılcı bakış açıları ile yorumlanması ile gerçekleşebilir.

Kaynaklar

- ACHMET, İmpraım Kelağa (2005): “Yunanistan'da (Batı Trakya'da) İkidilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe Ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi,” Ankara, Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- AKINCI, Mehmet Ali, (2007): “Fransa'da Türkçe Ana Dili Eğitimi ve İki Dilli Türk Çocuklarının Dil Becerileri” II. Avrupa Türk Dili Bilgi Şöleni, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Söğütözü, Ankara.
- CANATAN, kadir, (2007) “Avrupa Ülkelerinin Azınlık Politikalarında Türkçe Anadil Eğitiminin Konumu: İsveç, Fransa ve Hollanda Örnekleri,” Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Sayı 2/3, Sayfa 159-172.
- DEMİR, Celal: (2006): “Türkçe/Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti”, Milli Eğitim Dergisi, sayı 169, Ankara, s.2-8.
- EKİNCİ, Ergin; BURGAZ, Berrin, (2007): “Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Bazı Akademik Hizmetlere İlişkin Beklentisi ve Memnuniyet Düzeyleri”, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 33, s.120-134
- ERTÜRK, Selahattin (1975): Eğitimde Program Geliştirme, Yelken Yayınları, Ankara
- GÜVEN, Zeliha Zuhul (2007): “Öğrenme Stillere Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dinleme Becerisi Erişimleri, İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış doktora tezi, Konya.
- KAYIKÇI, K.; SAYIN, Ö.(2010): “Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuldan Memnuniyet Düzeyleri”, Milli Eğitim Dergisi, Ankara sayı 187, s.207.
- KAZANCIOĞLU, Murat, (2008): “Özel Okullarda Üst Düzey Yöneticilerin Liderlik Tarzları Ve Okul Etkililiği Üzerine Bir Çalışma: İstanbul Örneği” Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İNCE B. (2011): “Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Anadilleri Türkçede Yaşadıkları Anlatım Sorunları -Fransa Örneği-“, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul.
- İNCE, Bekir (2008): "Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatında Örgütsel İkliminin Motivasyona Etkisi: Fransa Örneği", 1st International Congress of European Turks "Education And Culture", Antwerpen/Belgium.
- İNCE, Bekir, (2011):“Fransa Bağlamında 4.-5. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu“, İçinde Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar, Yayına hazırlayan V. Doğan Günay vd., İzmir.
- ÖZCAN Erdal vd. (2010); “4.-5., 6.-7. ve 8.-10. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından İncelenmesi” Dokuz Eylül Üniversitesi, III.Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı, İzmir.
- ÖZCAN, Erdal (2012): “4.-5.sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, yıl 1, sayı 2
- ŞİŞMAN, Mehmet, (1996): “Etkili Okul Yönetimi”, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Eskişehir.
- YAĞMUR, Kutlay (2010): “Batı Avrupada Uygulanan Dil Politikaları Kapsamında Türkçe Öğretiminin Değerlendirilmesi”, Bilig, Sayı 55, s.221-242.